

Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet

Studiedesigns: Alternative designs

Mads Kamper-Jørgensen, lektor, maka@sund.ku.dk

Afdeling for Social Medicin, Institut for Folkesundhedsvidenskab

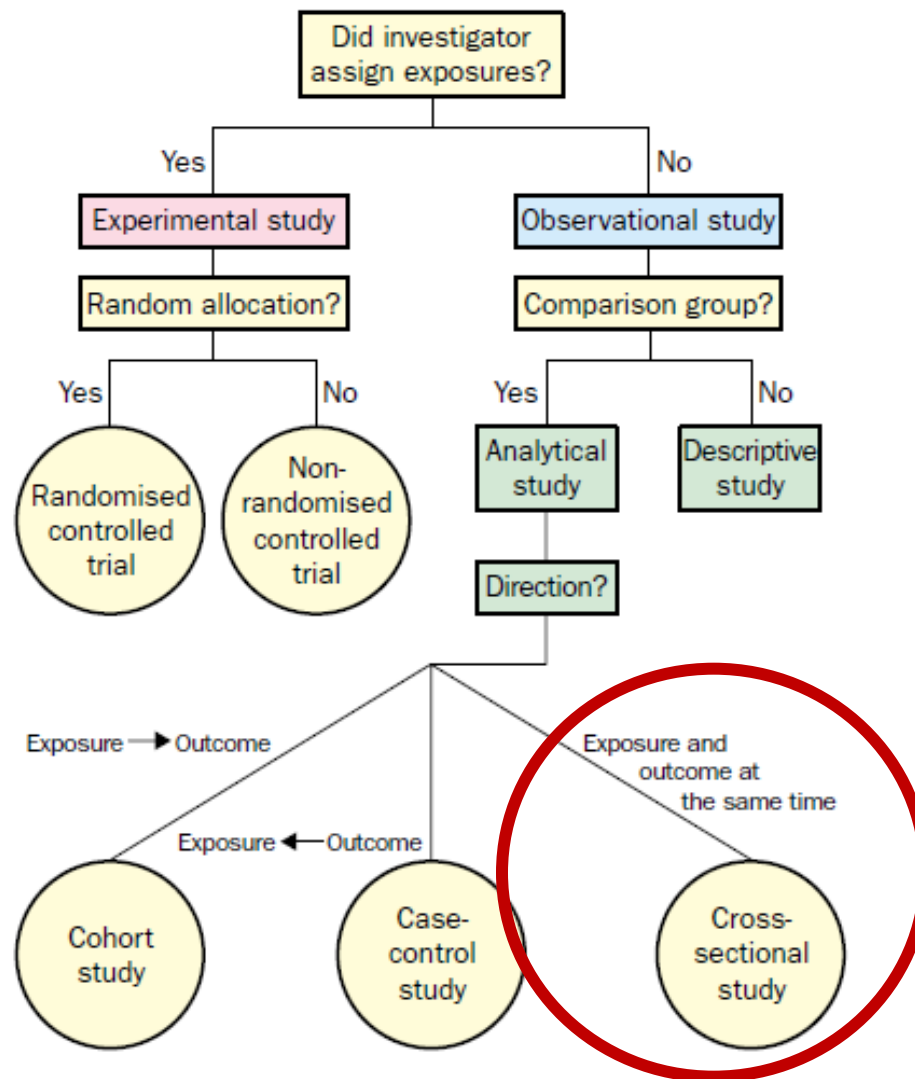
Sidste gang

Vi snakkede om

- Case-kontrolladesignet er velegnet ved sjældne udfald og dyre analyser
- Udgangspunkt i udfald
- Tre typer: case-noncase, density sampling, case-kohorte
- Vi beregner OR, som i nogle tilfælde er et direkte estimat af IRR eller RR
- Største udfordringer er at finde meningsfulde kontroller, recall bias, og at afgøre temporaliteten

Epidemiologiske studier

'Alternative' designs

Tværsnitsundersøgelser

- Oplysninger om eksponering og udfald er indsamlet på samme tidspunkt, individniveau

Økologiske undersøgelser

- Sammenligninger over tid, geografiske lokaliteter mv., gruppeniveau

Overvågningsundersøgelser

- Kun oplysning om udfald, individ- eller gruppeniveau

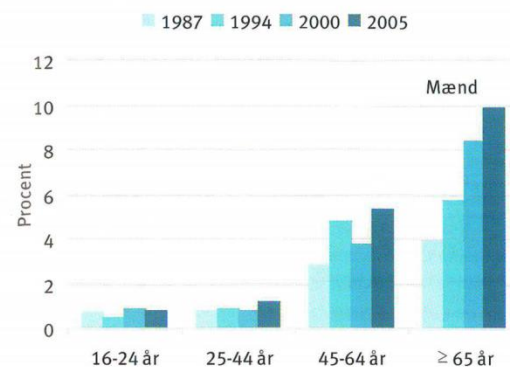
Hvorfor 'alternative' designs?

- Nemt, hurtigt og billigt
- Kan bruges til f.eks. at generere hypoteser, at planlægge sundhed, at følge udvikling over tid
- Er den første tå i vandet
- Kan kun udtale sig om fordeling af variable uden hensyntagen til kausalitet

Tværsnitsundersøgelser

- Kan bruges til at vurdere prævalensen af en variabel på et givent tidspunkt. Eksempel på næste slide
- Kan bruges til at vurdere om eksponering og udfald samvarierer. Eksempel på næste slide
- Kan gentages for at vurdere udviklingen over tid, f.eks. selvrapporeret diabetes i SUSY

Tværsnitsundersøgelser

Eksempel fra www.sundhedsprofil2010.dk

Andel med dårlig mental helbred

[EXCEL](#) [PDF](#)

	%	Antal svarpersoner
Danmark	10,0%	155.421

	Uddannelse	%	Antal svarpersoner
Danmark	Under uddannelse	12,3%	11.524
	Ingen erhvervsuddannelse	13,7%	15.361
	Kort uddannelse	9,4%	53.924
	Kort videregående uddannelse	9,7%	16.846
	Mellemlang videregående uddannelse	8,7%	29.943
	Lang videregående uddannelse	7,4%	15.904
	Anden uddannelse	12,3%	6.719

Tværsnitsundersøgelser

Samvariation

- Har de deltagere der vurderer deres mentale helbred som godt i højere grad ressourcer og lyst til at gennemføre en lang videregående uddannelse?

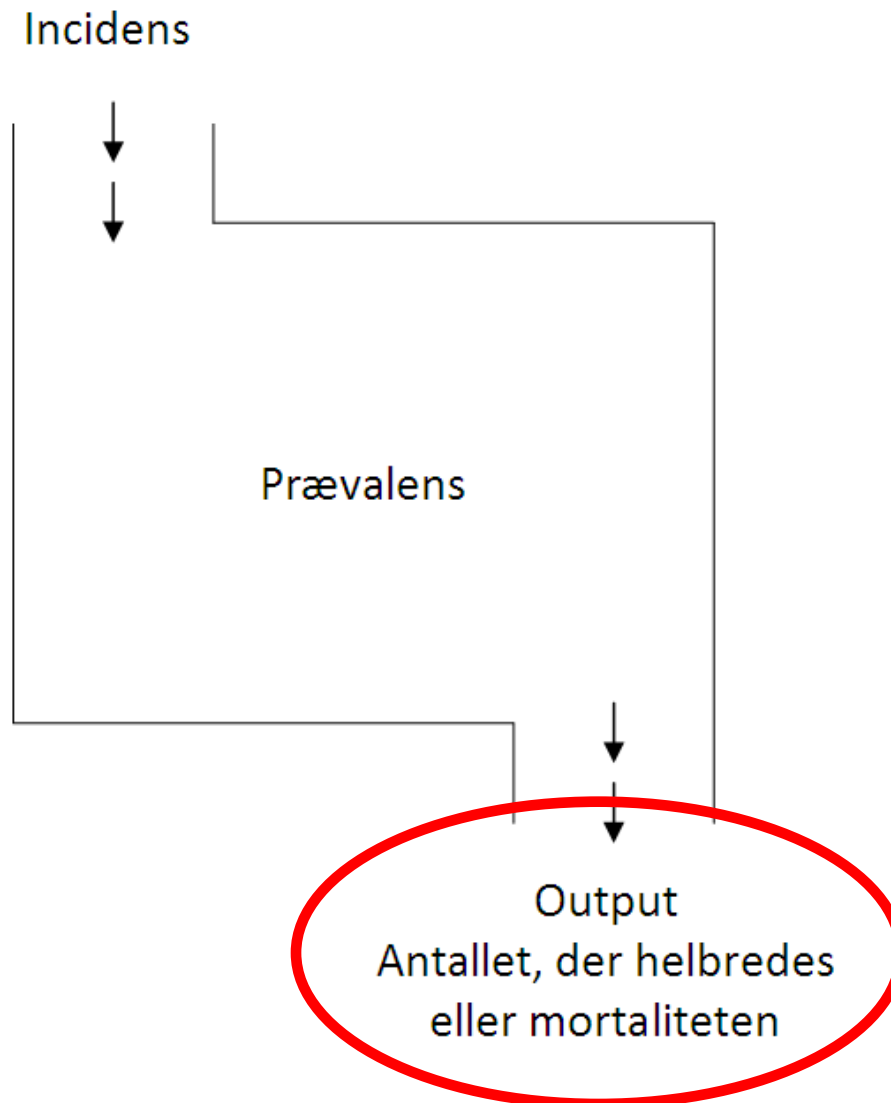
ELLER

- Befinder de deltagere som har gennemført en lang videregående uddannelse sig i et arbejdsmiljø som er mindre mentalt belastende?
- Disse hypoteser kan ikke testes i en tværsnitsundersøgelse. Til det kræves et studie hvor eksponering og udfald ikke er indsamlet på samme tidspunkt

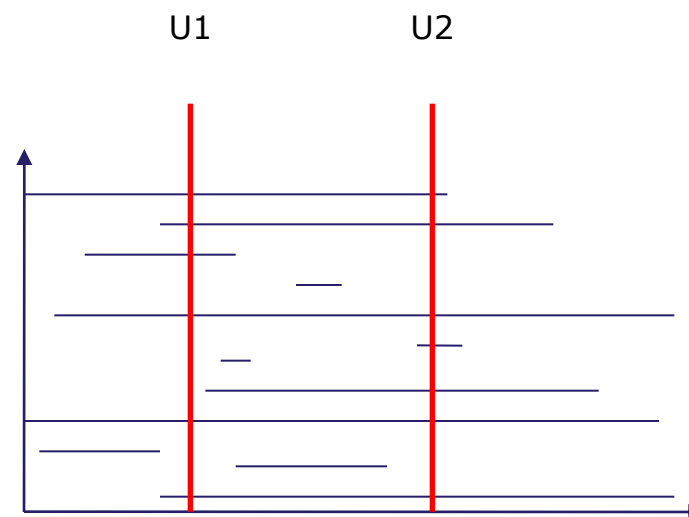

Prævalens

Sygdomsvarighed

- I en tværsnitsundersøgelse vil patienter med et langt sygdomsforløb være hyppigere repræsenteret
- Hvis en eksponering medfører et langvarigt sygdomsforløb som patienten ikke dør af, vil eksponeringen være stærkt associeret med sygdommen
- F.eks. elitesport og forstuvning (kort) vs. slidgigt (langt)

Tværsnitsundersøgelser

STYRKER

- Hurtigt, nemt og billigt at udføre
- Kan beskrive forholdene i en bestemt gruppe.
- Kan generere hypoteser

SVAGHEDER

- Oftest ikke mulighed for at bestemme temporalitet
- Omvendt kausalitet (brandmænd)
- Beskriver kun eksponeringers sammenhæng med at være syg, ikke betydningen for at blive syg

Økologiske undersøgelser

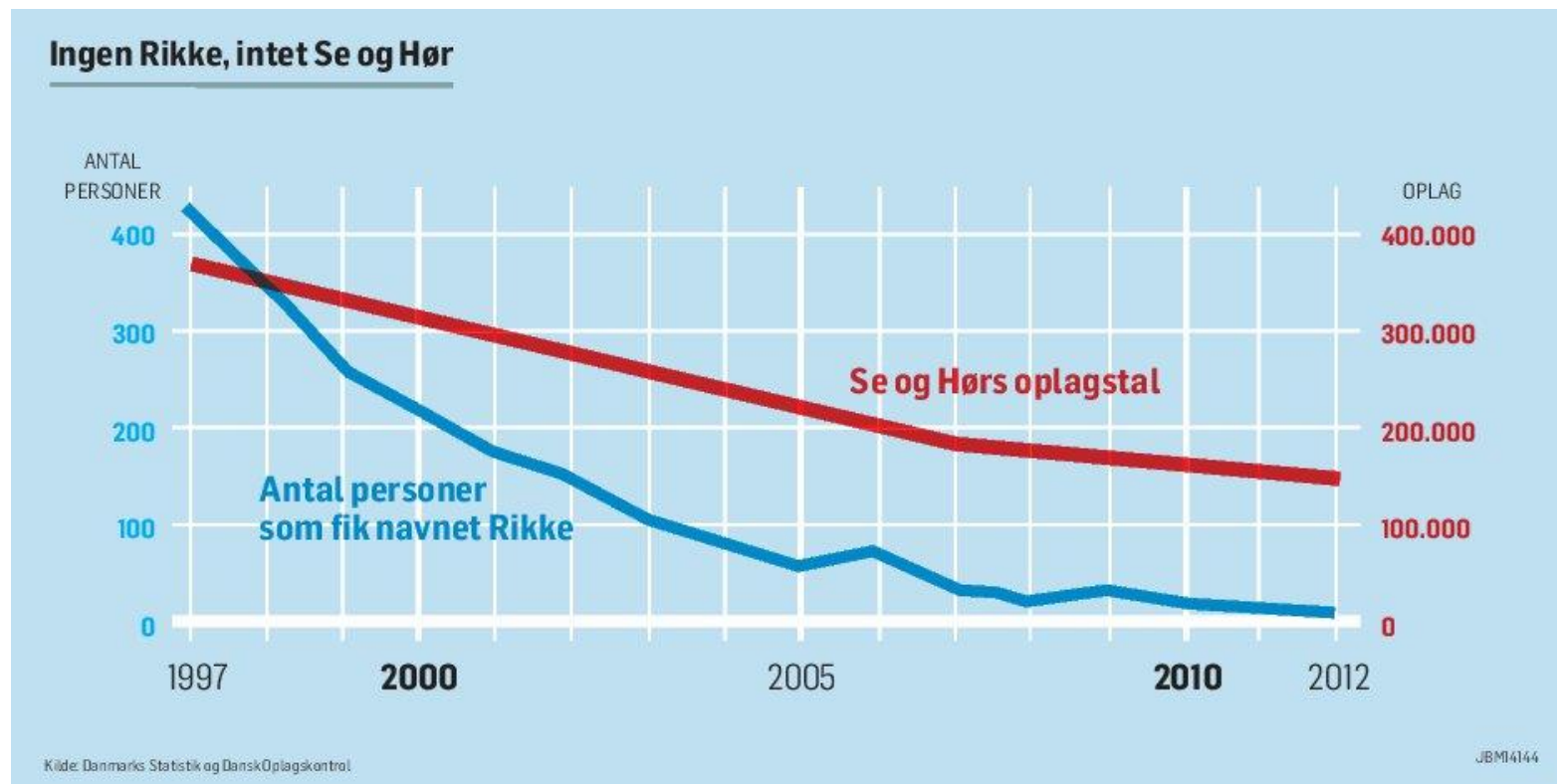
Association mellem aggregerede eksponeringer og udfald

- F.eks. andel rygere, BNP, forureningsmåling, middellevetid, fertilitetsrate mv.
- Benytter oftest allerede offentliggjorte statistikker
- Sammenligner geografiske enheder, tidsrækker, organisationer osv.

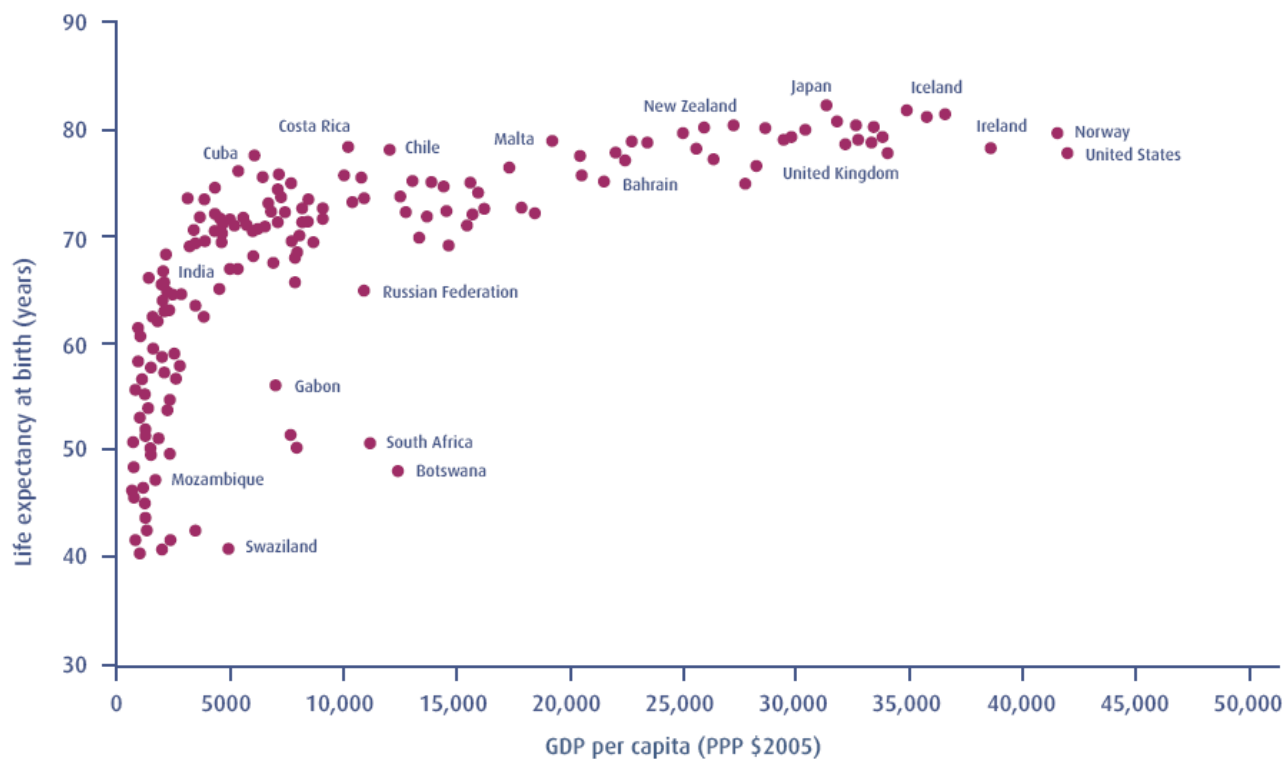
Økologiske undersøgelser

Rikke og Se og Hør

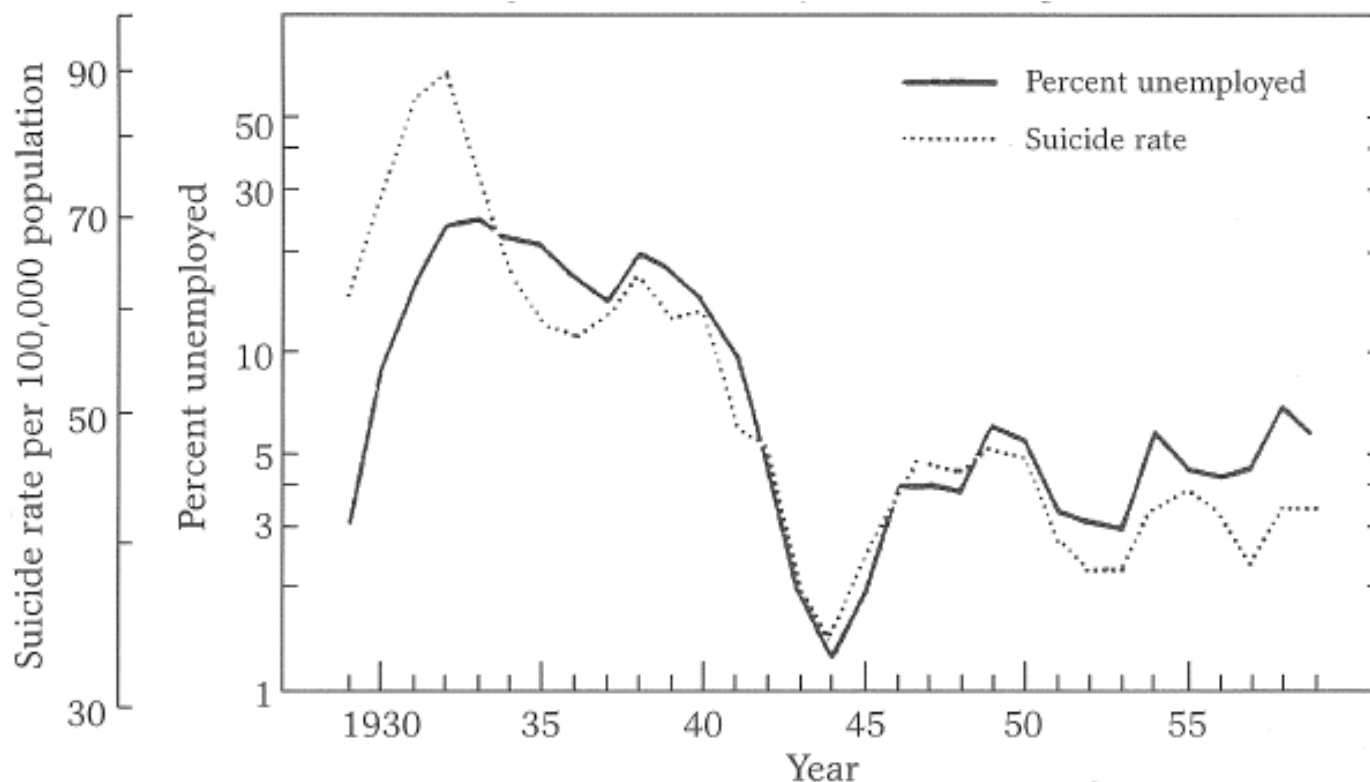
Økologiske undersøgelser

Indkomst og middellevetid

Økologiske undersøgelser

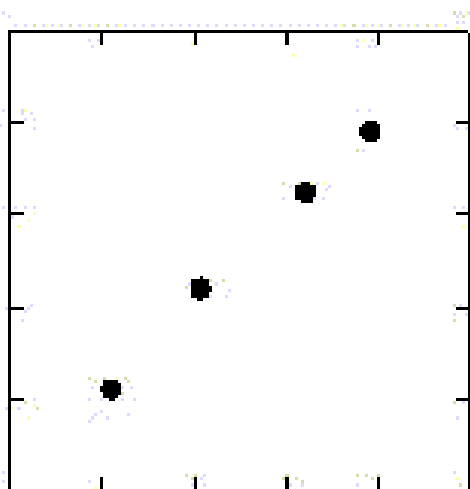
Arbejdsløshed og selvmord

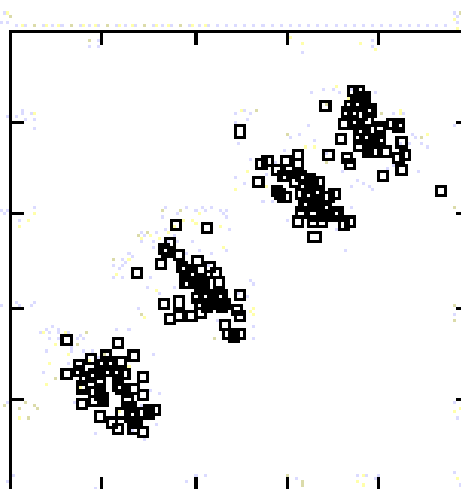
Den økologiske fejlslutning

Man kan ikke nødvendigvis slutte fra sammenhænge på gruppeniveau til sammenhænge på individniveau

Countries

Individuals

Hvilket alternativt design?

Dagens afstemning på

- www.madskamper.dk/afstemning

Overvågningsundersøgelser

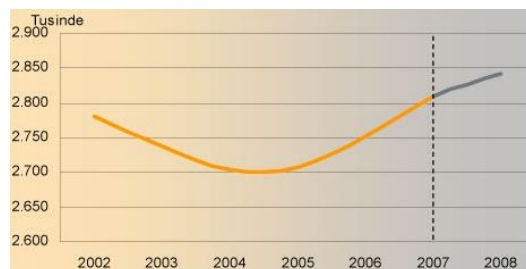
Formål

- Identifikation af nye mønstre

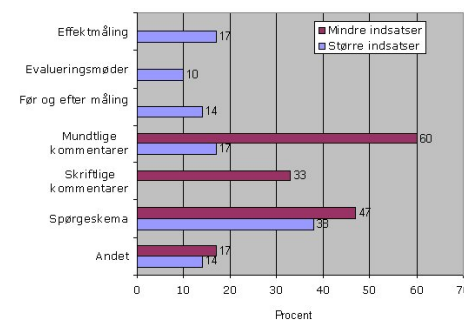

Bruges til

- Sundhedsplanlægning

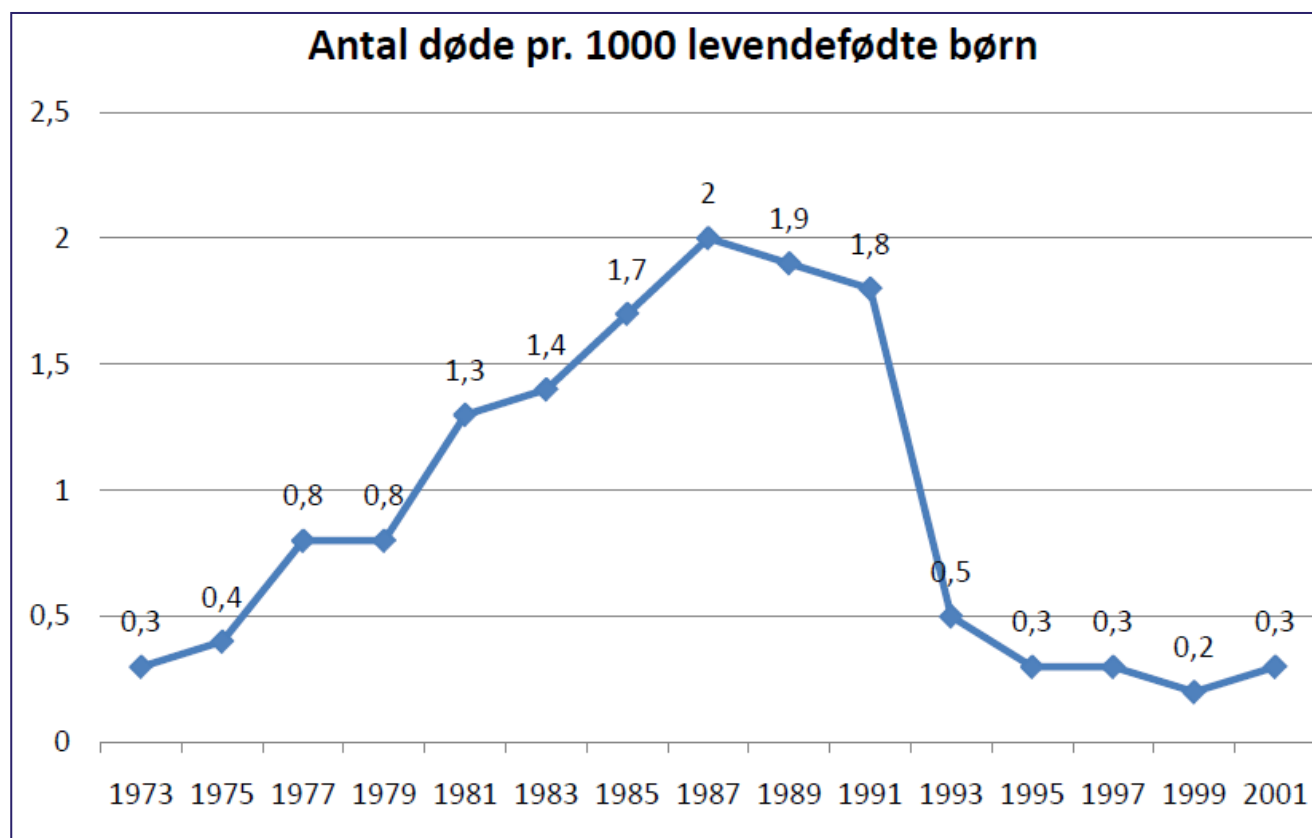
- Evaluering af forebyggelse, behandling mm.

Overvågningsundersøgelser

Rutinedata

- Spædbørnsdødelighed, cancer, diabetes, HIV osv.

Overvågningsundersøgelser

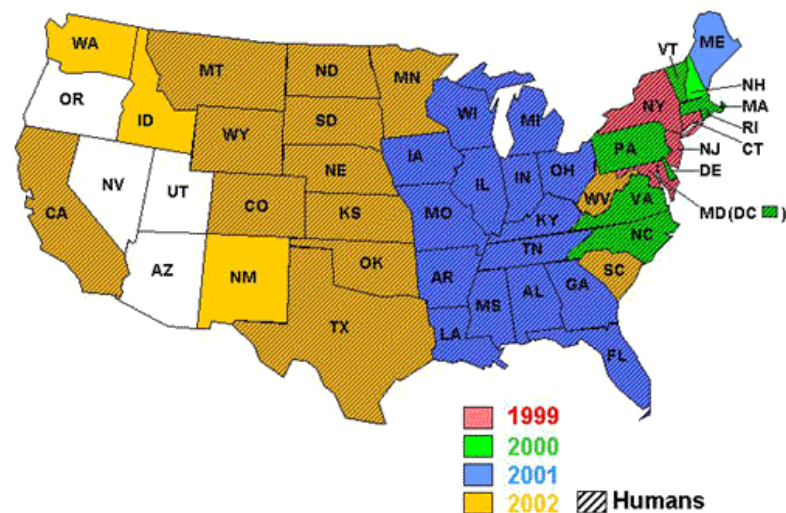
Udbrud

- Infektioner ifm. fødevarer, klimaændring, manglende vaccination osv.

79 smittet med salmonella fra
svinekød

West Nile Virus in the United States, 1999 - 2002

Andre designs

Kasuistikker

- Beskrivelse af en eller flere cases. Kan henlede opmærksomheden på et 'nyt' fænomen f.eks. HIV

Tvillinge-/søskendestudier

- Kun tvillinge/søskendepar indgår i undersøgelsen. Særligt velegnede hvis formålet er at undersøge betydningen af genetik vs. miljø f.eks. motion og hjertedødelighed

Case-only

- Afart af case-kontrol designet som kun involverer cases f.eks. niveau af føtale celler ift. tid til cancerudvikling

Andre designs

Crossover design

- Svarer til RCT, men deltagere indgår på skift i interventions- og kontrolgruppen. Kræver at effekten af interventionen 'forsvinder' hurtigt f.eks. epilepsimedicin og antal anfald

Case-crossover

- Afart af case-kontrol designet. Cases matches med sig selv. Kan bruges til at undersøge eksponeringer med en umiddelbar effekt f.eks. mobiltelefonbrug og trafikskader

En person er sin egen bedste kontrol, fordi man undgår en masse variation mellem individer

Næste gang

Skal I lære om informationsbias

Dvs. at informationen om medlemmerne af stikprøven er
forkert/upræcis

